

Ny Bokin'i Daniela - Iraika amby enimpolo amby zato

Anjara Asan'i Roma tamin'ny Fanorenana ny Fahitan'ny Faminaniana ao amin'ny Baiboly: Fandinihana amin'ny antsipiriany ny Daniela Toko Fahiraika ambin'ny folo

Jeff Pippenger
2024-03-27

Ny fahitana ao amin'ny Daniela toko fahiraika ambin'ny folo no fototra iantefan'ny fahitana rehetra ao amin'ny faminanian'ny Baiboly, ary ny fahitana ao amin'io toko fahiraika ambin'ny folo io dia miorina amin'ny tandindon'i Roma.

Ary amin'izany andro izany dia hisy maro hitsangana hanohitra ny mpanjakan'ny atsimo; ary ny jiolahin'ny firenenao kosa hanandratra ny tenany mba hampiorina ny fahitana; nefa ho lavo izy. Daniela 11:14.

Jones dia miresaka izao andininy teo aloha izao:

“Rehefa nofenan'ny Amorita ny famaran'ny helony, dia nomena ny Isiraely, vahoakan'Andriamanitra, ny toeran'izy ireo. Rehefa ny Isiraely kosa, nanaraka ny lalan'ny jentilisa, no nameno ihany koa ny kapoakan'ny helony, dia nasandrat'Andriamanitra ny fanjakan'i Babylona ka nalainy avokoa ny zavatra rehetra. Rehefa nofenan'i Babylona ny kapoakan'ny helony, dia nafindra tamin'i Persia ny fahefana. Ary rehefa navilin'ny faharatsian'ny Persiana ny anjely, dia tonga ny andrianan'i Grisina ka mamafa izany hiala.”

“Ary hafiriana no mbola hitohizan'ny herin'i Grecia? Rahoviana no hotapahina izany? ‘Rehefa tonga amin'ny fahafenoany ny mpandika lalàna.’ Mijoro io firenena io mandra-pamenoany ny refin'ny helony, ary avy eo dia afindra amin'ny fanjakana hafa ny fahefana. Ilay fahefana nafindrana taminy dia ny Romanina, araka izay ianarantsika ao amin'ny Daniela 11:14. ‘Ary amin'izany andro izany dia hisy maro hitsangana hanohitra ny mpanjakan'ny atsimo; ary ny zanaky ny mpandroba amin'ny firenenao dia hanandratra ny tenany hampitoetra ny fahitana; nefa ho lavo izy.’ Ity firenena ity dia aseho ho firenen'ny mpandroba—zanaky ny mpandroba, araka ny lazain'ny sisin-tenin'ny andinin-teny.”

“Ireto no ireo izay omena ny fanjakana ankehitriny, ary inona no antony?—‘Ny zanaky ny jiolahy dia hanandratra ny tenany mba hampiorina ny fahitana.’ Rehefa miseho eo amin'ny sehatra ity firenena ity, dia miditra amin'izay ilay zavatra mampiorina ny fahitana, dia ilay anankiray amin'ireo tanjona lehibe indrindra amin'ny fahitana, ilay marika lehibe indrindra eo amin'ny tsipiky ny fahitana izay nomen'Andriamanitra tamin'ny alalan'ny mpaminany ho an'ny andro rehetra.” A. T. Jones, *The Columbian Year and the Meaning of the Four Centuries*, 6.

Hoy i Jones fa rehefa “miditra eo amin’ny sehatra ny fahefana romana, dia avy eo no idiran’izay mametraka ny” ... “tsipika fahitana izay nomen’Andriamanitra tamin’ny alalan’ny mpaminany ho amin’ny fotoana rehetra.” Ao amin’ny tantaran’i Miller dia nampianatra ny Protestanta, tahaka ny ataon’ny Advantisma Laodikiana ankehitriny, fa ny mpandroba ny vahoakanao dia maneho an’i Antiokosy Epifana, mpanjaka seleokida izay nanjaka tamin’ny 175 ka hatramin’ny 164 tal. J.K. Izy dia isan’ny tarana-mpanjaka Seleokida, izay iray tamin’ireo fanjakana grika nandimby izay nipoitra avy tamin’ny fizarazarana ny fanjakan’i Aleksandra Lehibe. Nohamafisina tamin’ny fomba tena voafaritra tsara tao amin’ny tantara Millerita ny tsy fitovian-kevitra momba io raharaha io, hany ka ny famantarana an’i Antiokosy Epifana dia aseho eo amin’ny tabilao pioniera 1843.

Ny fanondroana an’i Antiochus eo amin’ny tabilao dia maneho ny hany fanondroana zavatra iray izay tsy hita ao amin’ny Teny ara-paminanian’Andriamanitra. Eo izany mba handavana ny fampianarana dison’ny Protestanta tamin’izany vanim-potoana izany, izay ankehitriny no fampianarana dison’ny Advantisma Laodiseana. Misy fisalasalana raha takatr’i William Miller ny halalin’ny maha-zava-dehibe ny fahatakarana fa i Roma no fahefana ety an-tany izay mametraka ny “tsipiky ny fahitana izay nomen’Andriamanitra tamin’ny alalan’ny mpaminany ho an’ny fotoana rehetra,” nefa mazava tsara izany mba hiarovana amim-pahombiazana ny zava-misy fa i Roma no mametraka ny fahitana.

Raha tsy misy fahitana, dia ringana ny vahoaka; fa sambatra izay mitandrina ny lalàna.
Ohabolana 28:14.

Nosoratan’i Solomona fa izay tsy misy fahitana dia levona ny olona, ary ny teny hebreo hoe “fahitana,” ao amin’ny andininy faha-efatra ambin’ny folo, dia ilay teny mitovy ihany amin’izay ao amin’ny ohabolan’i Solomona. Raharaham-piainana na fahafatesana ny fahitana, ary ny “fahitana” dia aorina amin’ny alalan’ny tandindon’i Roma. Ny teny hoe “fahitana” ao amin’ny andininy faha-efatra ambin’ny folo dia ilay teny mitovy amin’ny hoe fahitana ao amin’ny bokin’i Habakoka, toko faharoa.

Hijanona eo amin’ny toeram-piambenako aho, ary hametraka ny tenako eo ambonin’ny tilikambo, ka hiambina hahita izay holazainy amiko sy izay havaliko raha anarina aho. Ary Jehovah namaly ahy ka nanao hoe: Soraty ny fahitana, ary ataovy mazava eo ambonin’ny vato fisaka izany, mba hahafahan’izay mamaky azy mihazakazaka. Fa ny fahitana dia mbola ho amin’ny fotoana voatendry; nefa amin’ny farany dia hiteny izy ka tsy handainga; na dia mitaredretra aza izany, dia andraso ihany; fa ho avy tokoa izany, ka tsy hitaredretra. Habakoka 2:1–3.

Ny teny hoe “reproved” ao amin’ny andininy voalohany dia midika hoe “niady hevitra tamin’”. I William Miller no mpiambina napetraka teo ambonin’ny tilikambo teo amin’ny tantaran’ny hetsiky ny anjely voalohany sy faharoa, ary rehefa nanontany izy, araka ny tandindona ara-paminaniana, hoe inona no havaliny ao amin’ny adihevitra ny tantarany, dia nasaina nosoratany ny fahitana, izay miorina amin’ny tandindon’i Roma. Mifanaraka amin’izany zava-misy izany, rehefa namoaka ny tabilao fototra 1843 ny Millerites ho fahatanterahan’ireo andininy telo ireo ao amin’ny Habakoka, dia nanondro ny tena ivon’ily adihevitra izay nandraisany anjara izy ireo. Tsy isalasalana fa tsy azon’izy ireo fa ny fanondroany ilay adihevitra

adaladala milaza fa Antiokosy Epifana no hery izay nampiorina ny fahitana dia maneho ny adihevitra ao amin'ny Habakoka toko faharoa; nefa nilaza i Rahavavy White fa io tabilao io dia “notarihin'ny tanan'ny Tompo, ka tsy tokony hovaina,” koa avy tamin'ny tanan'Andriamanitra ny fanondroana ilay adihevitra teo amin'ilay tabilao.

Ny Millerita dia tonga tamin'ny fahatakarana marina fa ny fahadisoam-panantenana voalohany tamin'ny 19 Aprily 1844 no nanomboka ny fotoana fiandrasana, izay resahin'i Habakoka ary koa ny fanoharana nataon'i Matio momba ireo virijina folo. Tonga koa izy ireo tamin'ny fahatakarana fa ireo faminania roa ireo dia mifandray mivantana amin'ny Ezekiela toko faha-roambin'ny folo, izay anondroan'i Ezekiela vanim-potoana iray izay hahatanterahan'ny herin'ny fahitana rehetra. Io teny hoe “fahitana” io dia ilay teny hebreo ihany izay dinihintsika ankehitriny. Izany no antony maha-marina an'i Jones rehefa milaza izy hoe: “Rehefa” tonga eo amin'ny sehatra i Roma, “dia miditra eo izay nampiorina ny fahitana, dia izay zavatra iray lehibe ao amin'ny fahitana, ilay mari-pamantarana lehibe indrindra eo amin'ny tsipiky ny fahitana izay nomen'Andriamanitra tamin'ny alalan'ny mpaminany ho an'ny fotoana rehetra.” I Roma no nampiorina ny fahitana manontolon'ny Teny faminania Andriamanitra, ary indrindra indrindra dia i Roma no iorenan'ny rafitra manontolon'ny toko faha-iraika ambin'ny folo.

Rehefa miresaka ny fahatanterahana farany ny toko fahiraika ambin'ny folo ao amin'i Daniela ny Rahavavy White ka milaza fa “haverina ny ankamaroan'ny tantara izay efa nitranga ho fahatanterahan'ity faminania ity,” dia asehony fa ireo tantara ao amin'ny toko fahiraika ambin'ny folo izay efa tanteraka dia tandindon'ireo andininy farany ao amin'ny toko fahiraika ambin'ny folo ao amin'i Daniela. Ny lohahevitr'ireo andininy farany amin'ny toko fahiraika ambin'ny folo dia ny mpanjakan'ny avaratra, izay eo dia misolo tena an'i Roma maoderina. Koa noho izany, ireo tantara ao amin'ny toko fahiraika ambin'ny folo ao amin'i Daniela izay averina dia tantara misolo tena an'i Roma.

Ao amin'ireo andininy enina farany ao amin'ny toko faha-iraika ambin'ny folo, Roma maoderina (ilay mpanjakan'ny avaratra) dia mandresy hery ara-jeografia telo. Ao amin'ny andininy faha-efapolo dia mandresy ny mpanjakan'ny atsimo izy (ny Firaisana Sovietika teo aloha tamin'ny 1989), ny tany be voninahitra (Etazonia amin'ilay lalàn'ny Alahady izay ho avy tsy ho ela), ary Egipta (izao tontolo izao manontolo araka ny anehoan'ny Firenena Mikambana azy). Ao amin'ny Daniela faha-iraika ambin'ny folo, Roma jentilisa dia aseho ho mandresy hery ara-jeografia telo mba hahazoany ny izao tontolo izao izay fantatra tamin'izany andro izany, ary avy eo Roma papaly dia aseho ho mandresy hery ara-jeografia telo mba hahazoany ny tany.

Voatonona voalohany ao amin'ilay toko ao amin'ny andininy faha-efatra ambin'ny folo i Roma jentilisa, mba hamantarana azy ho ilay tandindona izay nampiorina ny fahitana, nefa ny fiakaran'ny ho amin'ny fahefana dia tsy resahina raha tsy amin'ny andininy faha-enina ambin'ny folo. Ny fanjakan'i Aleksandra Lehibe dia nozaraina ho efatra, ho fanatanterahana ny Tenin'Andriamanitra ara-paminania, nefa ireo fizarana efatra ireo dia vetivety dia nivondrona ho mpifanandrana fototra roa, izay fantarina ao amin'ny fitantarana ara-paminania mitohy hatramin'ny famaranana ny toko ho mpanjakan'ny atsimo na mpanjakan'ny avaratra. Ao amin'ny andininy faha-efatra ambin'ny folo dia voatonona ny fahefana misandratra an'i Roma ho ilay fahefana izay nampiorina

ny fahitana, kanefa ny lohahevitra resahina dia ny tolona eo amin'ireo sisa tavela amin'ny fanjakan'i Aleksandra, araka ny aschon'ny mpanjakan'ny avaratra sy ny atsimo.

Ao amin'ny andininy faha-dimy ambin'ny folo, mbola mirotsaka ao anatin'ny adiny ihany ireo mpanjaka roa ireo, ary mandresy ny mpanjakan'ny avaratra. Fa ao amin'ny andininy faha-enina ambin'ny folo dia tonga Roma, ary hoy ilay andininy: "Fa izay avy hiady aminy," izany hoe, rehefa tonga hiady amin'ilay mpanjakan'ny avaratra izay vao avy nandresy ny mpanjakan'ny atsimo i Roma, dia tsy hahatohitra an'i Roma ny mpanjakan'ny avaratra. Mandresy i Roma, ary ao amin'ny andininy faha-enina ambin'ny folo, Roma koa dia tokony hijoro eo amin'ny tany mahafinaritra, dia ny Joda. Ao amin'ny andininy faha-fitro ambin'ny folo, Roma dia "hametraka ny tavany hiditra amin'ny herin'ny fanjakany rehetra." Nalainy ilay mpanjakan'ny avaratra izay tsy nahatohitra teo anatrehany, avy eo nalainy Joda, ary avy eo dia niditra tao Egipta izy.

Ary amin'izany andro izany dia hisy maro hitsangana hanohitra ny mpanjakan'ny atsimo; ary ny olon-dozabe amin'ny firenena kosa hanandra-tena hampiorina ny fahitana; nefa ho lavo ihany izy. Dia ho avy ny mpanjakan'ny avaratra ka hanangana tovon-tany, ary haka ny tanàna mafy mimanda indrindra; ary ny hery avy amin'ny atsimo tsy hahatohitra, na ny olony voafidy aza, ary tsy hisy hery hahatohitra. Fa izay avy hiady aminy dia hanao araka izay sitrapony, ka tsy hisy hahajanona eo anatrehany; ary hijanona eo amin'ny tany mahafinaritra izy, izay ho levon'ny tanany. Ary hiantefa amin'ny hidirany amin'ny herin'ny fanjakany rehetra koa ny tavany, mbamin'ny marina hiaraka aminy; dia izany no hataony; ary homeny azy ny zanakavavin'ny vehivavy, mba hampaharava azy; nefa tsy haharitra eo anilany izy, na ho azy. Daniela 11:14–17.

Ny fandresena aseho ao amin'ireo andininy ireo dia fahatanterahan'ny Daniela toko fahavalo.

Ary tamin'ny iray tamin'ireo no nivoaka tandroka kely iray, izay nitombo dia nitombo ka tonga lehibe indrindra, niantsinanana mianatsimo ary niantsinanana atsinanana sy nankany amin'ny tany mahafinaritra. Daniela 8:9.

Ny tandroka kely ao amin'ny andininy fahasivy dia i Roma jentilisa, ary ny andininy fahasivy dia manondro, mifanaraka amin'ny andininy faha-efatra ambin'ny folo ka hatramin'ny faha-fitro ambin'ny folo ao amin'ny toko fahiraika ambin'ny folo, fa i Roma jentilisa dia handresy faritra ara-jeografia telo teo am-pandraisany ny fanapahana izao tontolo izao. Ireo faritra ireo dia ny atsimo (Egipta), ny atsinanana (Syria, ny mpanjakan'ny avaratra), ary ny tany mahafinaritra (Joda). Ny tantaran'ny andininy faha-enina ambin'ny folo sy faha-fitro ambin'ny folo dia maneho mialoha ny fandresena ara-tantara misy dingana telo nataon'i Roma maoderina ao amin'ny andininy faha-efapolo ka hatramin'ny faha-telo amby efapolo, satria araka ny nambaran-dRahavavy White hoe: "Much of the history that has taken place in fulfillment of this prophecy will be repeated."

"Na dia tsy nahatohitra an'i Antiokosy, mpanjakan'ny avaratra, aza i Egipta, dia tsy nahatohitra ny Romanina kosa i Antiokosy, izay tonga hiady aminy tamin'izany. Tsy nisy fanjakana intsony nahavita nanohitra io hery vao misandratra io. Resy i Syria, ary nampiana ho anisan'ny fanjakana romanina, rehefa nesorin'i Pômpeyo, tamin'ny taona 65 talohan'i Kristy,

tamin'i Antiokosy Asiaticus ny fananany, ka nataony faritany romanina i Syria."

"Ny hery iray ihany dia mbola hitoetra koa ao amin'ny Tany Masina, ka handany azy. Roma dia nifandray tamin'ny vahoakan'Andriamanitra, dia ny Jiosy, tamin'ny alalan'ny fanekena fiaraha-miasa, tamin'ny taona 162 tal. J.K.; ary hatramin'izany daty izany no iorenany amin'ny toerana manan-danja ao amin'ny tetiandro faminaniana. Tsy mbola nahazo fahefana hitsara an'i Jodia tamin'ny alalan'ny fandresena mivantana anefa izy raha tsy tamin'ny taona 63 tal. J.K.; ary toy izao no fomba nitrangan'izany tatỳ aoriana."

"Tamin'ny fiverenan'i Pompée avy tamin'ny fanafihany an'i Mithridates, mpanjakan'i Pontosy, dia nisy mpifaninana roa, dia i Hyrkanosy sy Aristobolosy, niady mafy hahazo ny satroboninahitry ny Jodia. Nentina teo anatrehan'i Pompée ny raharahan'izy ireo, ary tsy ela dia hitany ny tsy rariny tamin'ny fitakian'i Aristobolosy, nefa naniry hanemotra ny fanapahan-kevitra momba izany izy mandra-pahatapitry ny dia efa niriny hatry ny ela ho any Arabia, ka nampanantena fa hiverina avy eo, ary handamina ny raharahan'izy ireo araka izay hiseho ho marina sy mendrika. Aristobolosy kosa, satria nahafantatra ny tena fihetseham-pon'i Pompée, dia niverina faingana tany Jodia, nanome fitaovam-piadiana ny olom-peheziny, ary niomana hiaro tena tamin-kery lehibe, tapa-kevitra amin'izay loza rehetra mety hitranga hitazona ny satroboninahitra, izay hitany mialoha fa hotsaraina homena olon-kafa. Nanenjika akaiky ilay nandositra i Pompée. Raha nanakaiky an'i Jerosalema izy, dia i Aristobolosy, izay nanomboka nanenina ny amin'ny nataony, no nivoaka hitsena azy, ka niezaka handamina ny raharaha tamin'ny fampanantenana fanekena feno sy vola be. Neken'i Pompée izany tolotra izany, ka nalefany i Gabiniosy, nitondra andian-tafika iray, handray ny vola. Fa nony tonga tany Jerosalema io lietnà jeneraly io, dia hitany fa nihidy taminy ny vavahady, ary nolazaina taminy avy eny an-tampon'ny manda fa tsy hijoro amin'ilay fifanarahana ny tanàna."

"I Pompey, mba tsy ho voafitaka tahaka izao ka tsy hisy saziny, dia namatotra an'i Aristobulus, izay notazoniny teo anilany, tamin'ny rojo vy, ary niroso niaraka tamin'ny tafiny manontolo avy hatrany hamely an'i Jerosalema. Ny mpomba an'i Aristobulus dia nikasa hiaro ny tanàna; ny an'i Hyrcanus kosa, hanokatra ny vavahady. Ireo farany, satria maro an'isa sady naharesy ny hevitra, dia nanome an'i Pompey hiditra malalaka tao an-tanàna. Noho izany, ny mpanaraka an'i Aristobulus dia nisintaka ho any amin'ny tendrombohitry ny tempoly, ka tapa-kevitra tanteraka hiaro izany toerana izany, tahaka ny fahatapahan-kevitr'i Pompey handresy sy haka azy. Rehefa tapitra ny telo volana, dia nisy banga natao tamin'ny manda, ampy hanaovana fanafihana; ary ny toerana dia azo tamin'ny lelan-tsabatra. Tamin'ilay famonoana mahatsiravina izay nanaraka, dia olona roa ambin'ny folo arivo no maty. Mahavaky fo ny nahita, hoy ny mpahay tantara, ireo mpisorona, izay teo am-panatanterahana ny fanompoam-pivavahana tamin'izany fotoana izany, fa tamin'ny tanana tony sy fikasana tsy miova no nanohizany ny asany mahazatra, toy ny tsy nahatsapa akory ilay korontana masiaka, na dia novonoina manodidina azy aza ny sakaizany, ary na dia matetika aza ny rany manokana nifangaro tamin'ny ran'ny sorony."

"Rehefa nampitsahatra ny ady i Pompée, dia noravany ny mandan'i Jerosalema, nafindrany avy teo ambanin'ny fahefan'i Jodia ho eo ambanin'ny fahefan'i Syria ny tanàna maro, ary nampandoaviny hetra ny Jiosy. Koa tamin'izany no voalohany indrindra no nametrahana an'i

Jerosalema, tamin'ny alalan'ny fandresena, teo an-tanan'ilay hery izay hitana ny 'tany mahafinaritra' ao anatin'ny fihazonany vy mandra-pandriny azy tanteraka.”

“ANDININY 17. Ary hampitodiny koa ny tavany hiditra amin'ny herin'ny fanjakany manontolo izy, ary ny marina hiaraka aminy; ka izany no hataony: ary homeny azy ny zanakavavin'ny vehivavy mba hanimba azy; nefa tsy haharitra eo anilany izy, na ho azy.”

“Ity andininy ity dia omen'i Eveka Newton famakiana hafa, izay toa maneho mazava kokoa ny heviny, toy izao manaraka izao: 'Ary hampitodika ny tavany koa izy hiditra an-keriny ao amin'ny fanjakana manontolo.' Ny andininy faha-16 dia nitondra antsika hatrany amin'ny fandresen'ny Romanina an'i Syria sy Jodia. Efa resin'i Roma taloha i Makedonia sy i Trakia. Egipta izao no sisa tavela tamin'ilay 'fanjakana manontolo' an'i Aleksandra, izay mbola tsy nampanaovina ny fahefan'ny Romanina; ary io hery io ankehitriny dia nitodika hiditra an-keriny tao amin'izany tany izany.” Uriah Smith, *Daniel and the Revelation*, 258–260.

Efa nomarihina, mihoatra ny indray mandeha ao anatin'ireto lahatsoratra ireto, ny fomba ifanarahan'ny andininy faha-telopolo sy faha-iraika amby telopolo ao amin'ny Daniela toko faha-iraika ambin'ny folo amin'ny andininy faha-efapolo sy faha-iraika amby efapolo, ary ny tantaran'ireo andininy faha-telopolo sy faha-iraika amby telopolo dia mifanaraka koa amin'ny fanongotana ny tandroka telo.

Nandinika ireo tandroka aho; ary, indro, nisy tandroka kely iray hafa niakatra teo afovoan'ireo, ka tandroka telo tamin'ireo voalohany no voaongotra tamin'ny fakany teo anoloany; ary, indro, teo amin'io tandroka io dia nisy maso tahaka ny mason'olona, sy vava nilaza zavatra lehibe. ... Ary ny amin'ireo tandroka folo izay teo amin'ny lohany, sy ny amin'ilay iray hafa izay niakatra, ka teo anoloany no nianjeran'ny telo; dia ilay tandroka izay nanana maso sy vava niteny zavatra lehibe dia lehibe, ary ny fijeriny dia nahery kokoa noho ny namany. Daniela 7:8, 20.

Tahaka ny anehoan'ny Daniela toko faha-valo, andininy faha-sivy, ireo faritra ara-jeografika telo nandresena izay nametraka an'i Roma jentilisa teo ambonin'ny seza fiandrianana, dia toy izany koa ny fanongotana ireo tandroka (izay maneho ny Heruli, ny Ostrogoths ary ny Vandals) no naneho ireo faritra ara-jeografika telo nandresena izay nametraka an'i Roma papaly teo ambonin'ny seza fiandrianana. Mifanaraka amin'ny Daniela iraika ambin'ny folo, andininy faha-efapolo ka hatramin'ny faha-telo amby efapolo, ireo tantara roa ireo; ary ny fanongotana ireo tandroka telo kosa mifanaraka amin'ny tantaran'ny andininy faha-telopolo sy faha-iray amby telopolo.

“ANDININY 8. Nandinika ireo tandroka aho, ary, indro, nisy tandroka kely iray hafa niakatra teo afovoan'ireo; ary teo anoloany dia nisy telo tamin'ireo tandroka voalohany nongotana mbamin'ny fakany; ary, indro, tao amin'io tandroka io dia nisy maso tahaka ny mason'olona sy vava nilaza zava-dehibe.”

“Daniëla dia nandinika ireo tandroka. Nisy famantarana momba ny fihetsiketsehana hafahafa niseho teo amin'izy ireny. Tandroka kely iray (kely tamin'ny voalohany, nefa tatỳ aoriana dia nihalehibe noho ny namany) no nanosika ny tenany hiakatra teo afovoan'izy ireny. Tsy afa-po

tamin'ny fitadiavana amim-pahanginana ny toerany manokana sy ny famenoana izany izy, fa tsy maintsy nanosika ny sasany tamin'ireo hafa hiala, ka naka an-keriny ny toerany. Fanjakana telo no nongotana teo anoloany. Io tandroka kely io, araka izay mbola hananantsika fotoana ho marihina bebe kokoa any aoriana, dia ny fahefana papaly. Ary ireo tandroka telo nongotana teo anoloany dia ny Heruli, ny Ostrogoths ary ny Vandals. Ary ny antony nongotana azy ireo dia satria nanohitra ny fampianarana sy ny fitakian'ny ambaratongam-pahefana papaly izy ireo, ka noho izany dia nanohitra ny fiandrianan'ny evekan'i Roma tao amin'ny fiangonana.”

“Ary tao amin'io tandroka io dia nisy maso tahaka ny mason'olona, ary vava niteny zava-dehibe,” ireo maso ireo dia tandindona mifanaraka tsara amin'ny fahakingana, fahalalanan-tsaina, hafetsena, ary fahitana mialoha ananan'ny ambaratongam-pitondrana papaly; ary ilay vava miteny zava-dehibe dia tandindona tena mifanentana amin'ny fitakiana mirehareha ataon'ny evekan'i Roma. Uriah Smith, Daniel and the Revelation, 132–134.

I Roma no mametraka ny fahitana ara-paminaniana ao amin'ny Baiboly, ary indrindra ny fahitana ao amin'ny Daniela toko fahiraika ambin'ny folo. Ao amin'izany toko izany dia haverina ao amin'ireo andininy enina farany amin'ny Daniela toko fahiraika ambin'ny folo ny ampahany betsaka amin'ny tantara ara-paminaniana izay efa tanteraka talohan'ny hetsika Millerita. Ny fandresena ireo sakana ara-jeografia telo izay nametraka an'i Roma jentilisa sy Roma papa teo ambonin'ny seza fiandrianana dia aseho ao amin'ny toko fahiraika ambin'ny folo, ary ireo fanehoana roa ireo dia tandindon'ny fotoana izay hanorenana indray an'i Roma maoderina eo ambonin'ny seza fiandrianana. I Roma no mametraka ny fahitana, ary i Paoly no manondro fa Roma papa dia haseho amin'ny fotoanany.

Aoka tsy hisy hamitaka anareo amin'ny fomba akory: fa tsy ho avy izany andro izany, raha tsy efa tonga aloha ny fialan-dàlana, ary aseho ilay lehilahin'ota, zanaky ny fahaverezana; ilay manohitra sy manandra-tena ho ambonin'izay rehetra atao hoe Andriamanitra, na izay ivavahana; ka dia mipetraka ao amin'ny tempolin'Andriamanitra tahaka an'Andriamanitra izy, ka mampiseho ny tenany ho Andriamanitra. Tsy tsaroanareo va fa, fony mbola teo aminareo aho, dia nilaza izany zavatra izany taminareo? Ary ankehitriny fantatrareo izay misakana, mba haseho amin'ny fotoanany izy. 2 Tesaloniana 2:3–6.

Ny fahefana maha-papa dia nandray ny seza fiandrianana ho fanjakana fahadimy ao amin'ny faminanian'ny Baiboly tamin'ny taona 538, ary maro amin'izay mandinika ny andininy fahaenina no tsy isalasalana fa hihevitra fa ny tian'i Paoly holazaina dia hoe “haseho amin'ny taona 538 ny fahefana maha-papa.” Mety ho marina izany, nefa farafahakeliny dia fahamarinana faharoa ihany amin'izay notondroin'i Paoly izany. Paoly, tahaka ny mpaminany rehetra, dia miresaka bebe kokoa ny amin'ny andro farany noho ny vanim-potoany manokana. Ny tondroiny dia ny amin'ny fomba hanehoana ara-paminaniana ny fahefana maha-papa; satria amin'ny maha-mpaminany azy dia nifanaraka tamin'ny mpaminany hafa rehetra izy. Fitsipika mifanindran-dalana amin'ny fitsipika, izay tsy manana ny fahitana dia levona, ary izay tsy manana ny fahitana dia tsy manana izany satria tsy fantany izay manorenina ny fahitana. Ny fahafantarana fa i Roma no manorenina ny fahitana dia fahatakarana mahakasika aina na fahafatesana. Paoly, mifanaraka amin'ny mpaminany hafa, dia manondro fa izay mampiharihary an'i Roma maha-papa, izay i Roma amin'ny andro farany, dia “ny fotoanany.” Ny “fotoana” ara-paminaniana mifandray amin'i Roma no mampiharihary izay

sy iza marina i Roma.

Hohizontsika ato amin'ny lahatsoratra manaraka izao fianarana izao.

Ny apostoly Paoly, tao amin'ny taratasiny faharoa ho an'ny Tesaloniana, dia naminany mialoha ilay fihemorana lehibe izay hiafara amin'ny fanorenana ny fahefana papaly. Nambarany fa ny andron'i Kristy dia tsy ho tonga, “raha tsy avy aloha ny fihemorana, ka haseho ilay lehilahin'ny ota, zanaky ny fahaverezana; izay manohitra sy manandratra ny tenany ho ambonin'izay rehetra atao hoe Andriamanitra, na izay ivavahana; ka dia mipetraka eo amin'ny tempolin'Andriamanitra tahaka ny Andriamanitra izy, sady mampiseho ny tenany ho Andriamanitra.” Ary koa, ny apostoly dia mampitandrina ny rahalahiny fa “efa miasa sahady ny zava-miafin'ny faharatsiana.” 2 Tesaloniana 2:3, 4, 7. Na dia tamin'izany andro tany am-piandohana izany aza dia efa hitany, niditra an-tsokosoko tao amin'ny fiangonana, ireo fahadisoana izay hanomana ny lalana ho amin'ny fivoaran'ny fahefana papaly.

“Tsikelikely, tamin'ny voalohany tamim-pitandremana sy tamin'ny fahanginana, ary avy eo tamin'ny fomba miharihary kokoa arakaraka ny nitomboany hery sy nahazoany fifehezana ny sain'ny olona, dia nanohy ny asany mamitaka sy miteny ratsy an'Andriamanitra 'ny zava-miafina momba ny heloka'. Saika tsy tsapa akory no nidiran'ny fomba amam-panao jentilisa tao amin'ny fiangonana kristiana. Voafehy vetivety ny fanahin'ny fampandefitra sy ny fampifanarahana, noho ny fanenjehana masiaka niaretan'ny fiangonana teo ambanin'ny fanompoan-tsampy. Nefa rehefa nitsahatra ny fanenjehana, ary niditra tao amin'ny lapan'ny fitsarana sy tao amin'ny lapan'ny mpanjaka ny kristianisma, dia nafoiny ny fahatsorana manetry tena nananan'i Kristy sy ny apostoliny, ka nosoloiny ny famirapiratana sy ny fireharehan'ny mpisorona sy ny mpanapaka mpanompo sampy izany; ary ho solon'ny fitakian'Andriamanitra dia foto-kevitra sy lovan-tsofin'olombelona no napetrany. Ny fiovam-pon'i Konstantino, araka ny filazana azy, tany am-piandohan'ny taonjato fahefatra, dia niteraka fifaliana lehibe; ary izao tontolo izao, voasarona endriky ny fahamarinana, dia niditra tao amin'ny fiangonana. Tamin'izay dia nandroso haingana ny asan'ny fahalovana. Ny fanompoan-tsampy, na dia toa resy aza, no tonga mpandresy. Ny fanahiny no nifehy ny fiangonana. Ny foto-pampianarany, ny fombafombany ary ny finoanoam-pony dia nampidirina tao amin'ny finoana sy ny fanompoam-pivavahan'ireo izay nilaza tena ho mpanaraka an'i Kristy.”

“Ity fifanarahana ifanaovan'ny fanompoan-tsampy sy ny Kristianisma ity no niafara tamin'ny fivoaran'ilay 'lehilahin'ny ota' izay voalaza mialoha ao amin'ny faminaniana ho manohitra sy manandra-tena ho ambonin'Andriamanitra. Io rafitra goavam-be amin'ny fivavahan-diso io dia sangan'asan'ny herin'i Satana—tsangambaton'ny ezaka ataony hampipetraka ny tenany eo ambonin'ny seza fiandrianana mba hanapaka ny tany araka ny sitrapony.” The Great Controversy, 49, 50.